

«Затверджую»
В.о. ректора ДЗ «Луганський
національний університет
імені Тараса Шевченка»

проф. _____ С. В. Савченко

_____» _____ 2020 р.

Голова засідання – проректор з науково-педагогічної роботи,
д. пед. н., проф. Ваховський Л.Ц.

ПРИСУТНІ: д. пед. н., проф., дійсний член НАПН України Курило В. С.;
д. пед. н., проф. Караман О. Л., д. пед. н., проф.
Харченко С. Я.; д. пед. н., проф. Ваховський Л. Ц.; д. пед. н.,
проф. Докучаєва В. В.; д. пед. н., доц. Бабич В. І.; д. н. держ.
упр., проф. Заблоцький В. В.; к. пед. н., доц. Швирка В. М.; к.
пед. н., доц. Бутенко Л. Л.; к. пед. н., доц. Котенева І. С.; к.
пед. н., доц. Ігнатович О. Г.; к. пед. н., доц. Павленко І. Г.; к.
пед. н., доц. Севастьянова О. А.; к. пед. н., доц., Мороз В. П.;
к. пед. н., ст. викл., Безбородих С. М.
Серед присутніх 7 докторів наук за напрямом дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ апробація дисертаційної роботи аспіранта кафедри педагогіки Мамиченка Сергія Анатолійовича «Формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці» поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки.

Науковий керівник: Курило Віталій Семенович – д. пед. н., проф., дійсний член НАПН України, перший проректор ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»

Дисертація виконувалася на кафедрі педагогіки Інституту педагогіки та психології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Тему узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 6 від 28 листопада 2017 р.).

СЛУХАЛИ:

Мамиченко С. А. у своїй доповіді представив основні положення дисертаційної роботи:

Шановний голову, шановні члени кафедри, шановні присутні! Вашій увазі пропонуються результати дослідження на тему «Формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці».

Динамічні глобалізаційні зміни, розвиток сучасної економіки, подолання економічної кризи, вихід України на міжнародний ринок торгівлі зумовлюють потребу у висококваліфікованих фахівцях економічного профілю, компетентних, готових до інноваційної діяльності, здатних ефективно працювати у мінливому ринковому середовищі та реалізувати стратегію сталого економічного і соціального розвитку.

Сьогодні є загально визнаною теза про те, що конкуренція носить загальний і нескінченний характер, є детермінуючим чинником процесу розвитку суспільства. У світі постійних економічних, політичних і культурних змін заклад вищої освіти має залучати студентів до широкого спектру різних видів діяльності, що формують ті професійно важливі особистісні якості, які будуть сприяти успішній соціалізації й адаптації випускника в умовах конкуренції. Тому тема дисертаційного дослідження є актуальною.

Мета дослідження – розробити, обґрунтувати й реалізувати структурну модель формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці, визначити й апробувати педагогічні умови її ефективного функціонування.

У першому розділі дисертації представлено: історіографія досліджуваної проблеми, її понятійний апарат, виявлено психолого-педагогічні детермінанти й методологічні основи побудови системи формувань культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, спроектована структурна модель і визначено комплекс педагогічних умов.

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячено аналізу педагогічного експерименту з формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування через реалізацію розробленої структурної моделі й комплексу умов. У розділі розглянуті мета, етапи, завдання експерименту, представлено його зміст, діагностичний апарат та аналіз результатів, які підтвердили результативність реалізації розробленої нами структурної моделі й комплексу педагогічних умов.

Результати проведеного нами дослідження дозволили сформулювати наступні висновки:

По-перше, понятійний апарат досліджуваної проблеми включає наступні дефініції:

– професійна культура – це характеристика фахівця, що включає сукупність знань, умінь, професійно важливих особистісних якостей і ціннісних орієнтацій, котрі забезпечують ефективність його професійної діяльності, а також продуктивно-творче перетворення професійного середовища через освоєння і створення соціально значущих цінностей;

- конкурентні відносини – це форма прояву конкуренції, що представляє собою результат взаємодії суб'єктів, побудованої на основі суперництва й співробітництва щодо забезпечення їх найкращого положення в економічно-соціальной системі;

- культура конкурентних відносин фахівця з бізнес-адміністрування – це вид його професійної культури, що забезпечує досягнення економічних цілей оптимальними й етично прийнятними засобами через ефективну співпрацю та сумлінне суперництво в умовах конкуренції.

По-друге, історіографія проблеми формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування включає три історичні періоди, що характеризують докорінні зміни в прояві науково-практичного інтересу до формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців. Зокрема, третій період (з початку 2000-х рр. до теперішнього часу) знаменується появою розуміння необхідності цілеспрямованого вирішення проблеми, активізуються дослідження в напрямку формування професійної культури і культури конкурентних відносин.

По-третє, культура конкурентних відносин має три рівні прояву: мікро-, мезо і макрорівень і включає чотири взаємопов'язані компоненти: когнітивний, операційний, ціннісний і особистісний, структурну єдність яких забезпечує реалізація взаємодії в умовах конкуренції і вибудовування коректних конкурентних відносин. У процесі формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців необхідно враховувати особливості контингенту – психолого-педагогічні детермінанти – вікові особливості студентів, а також окремі атрибути економічної діяльності та економічної поведінки.

По-четверте, побудова структурної моделі формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування базується на засадах системного, компетентнісного та діяльнісно-культурологічного взаємодоповнюючих підходів, що забезпечують коректність постановки проблеми, а також створюють платформу для розробки педагогічної моделі, її змістовного наповнення, визначення технологічних процедур і продуктивної реалізації. Структурна модель характеризується відкритістю, гнучкістю, керованістю, безперервним розвитком, варіативністю і включає мобілізаційний, змістовно-координаційний, процесно-моделюючий, контрольно-корегуючий компоненти, що забезпечують підготовку майбутніх фахівців до прояву конкурентних відносин на мікро-, мезо- і макрорівнях. Реалізація структурної моделі формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування вимагає врахування специфічних принципів: безперервної культурної спадкоємності, інтеграції професійних цінностей в корпоративну культуру ЗВО, бізнесу і країни, рефлексивного зв'язку із зовнішнім середовищем, що характеризують вимоги до використання наших пропозицій щодо вирішення досліджуваної проблеми.

По-п'яте, функціонування структурної моделі формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування буде більш ефективною при реалізації комплексу педагогічних умов, що включає: організаційно-стимулюючі і предметно-діяльнісні умови. До організаційно-стимулюючих умов ми відносимо: 1) використання модульно-рейтингової технології у навчальному процесі ЗВО; 2) активізація професійної мобільності студентів; 3) забезпечення спрямованості на здоровий спосіб життя. До предметно-діяльнісних педагогічних умов: 1) знайомство з принципами клієнтського бізнесу; 2) активізація самопрезентаційної діяльності студентів; 3) організація процесу підготовки на основі використання технік тайм-менеджменту.

По-шосте, культура конкурентних відносин у майбутніх фахівців може проявлятися на трьох рівнях (низький, середній, високий), її рівень сформованості визначається виходячи з чотирьох основних показників: знання, вміння, професійно важливі особистісні якості, ціннісні орієнтації.

По-сьоме, експериментальна робота проводилася у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка та частково в інших закладах вищої освіти. Формувальний експеримент тривав з 2018 по 2020 рр. Число респондентів склало 203 людини.

Слід відзначити, що етапами експерименту були: теоретичний (він включає в себе постановку проблеми, визначення мети, об'єкта, предмета експерименту); методичний (полягає в розробці методики дослідження, вибудовування плану, підбір методів обробки отриманих результатів); діяльнісний (мається на увазі проведення дослідів, створення експериментально-навчальних ситуацій, управління експериментальним процесом); аналітичний (включає в себе якісний і кількісний аналіз результатів, інтерпретацію отриманих фактів, формулювання висновків і рекомендацій).

Результати первинної діагностики, проведеної в рамках експерименту, показали недостатній рівень сформованості культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, що дало нам додаткові стимули до впровадження розробленої нами структурної моделі й комплексу умов.

По-восьме, результати підсумкової діагностики сформованості культури конкурентних відносин дозволяють констатувати той факт, що динаміка в контрольній групі значно нижче, ніж в експериментальних. У експериментальних групах студентів з низьким рівнем сформованості культури конкурентних відносин стало на 17,6% менше, з середнім рівнем – на 11,7% і з високим – на 2,9% більше.

Отже, дані підсумкової діагностики констатувального експерименту показали, що культура конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування успішно формується в рамках реалізованої структурної моделі й комплексу умов.

ВИСТУПИЛИ: науковий керівник: Курило Віталій Семенович – д. пед. н., проф., дійсний член НАПН України, перший проректор ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»;

рецензенти: Савченко Сергій Вікторович – д. пед. н., проф., чл.-кор. НАПН України, ректор ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»; Шwirка Вікторія Миколаївна – к. пед. н., доц., завідувач кафедри педагогіки.

Курило Віталій Семенович – д. пед. н., проф., дійсний член НАПН України, перший проректор ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»: Доброго дня, шановний пане голову, шановні колеги. Раді вітати вас і хотів би подякувати за те, що зібралися на засідання кафедри й розглядають дисертацію Мамиченка Сергія Анатолійовича, в якого я є науковим керівником. Сергій Анатолійович, він є випускником нашого університету, закінчив історичний факультет і потім вступив до аспірантури, він вступив в аспірантуру одним з перших, йшов якраз по цьому, аспірантура за новим уже погодженням, яка не трьохрічна, а чотирирічний, яка з навчальним процесом активним поєднується. Сергій Анатолійович достатньо вчасно підготував роботу, провів достатньо велику роботу і його дисертацію ви сьогодні розглядаєте, яку Ви будете оцінювати. Якщо говорити про саме дисертаційне дослідження, то формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці – ця тема обрана не випадково. Якщо хто пам'ятає період 2007-2011 рр., тоді наш університет першим в Україні включився в таку експериментальну підготовку фахівців з бізнес-адміністрування разом з американським університетом Франклін Гіллз. Ми тоді разом з цим університетом Франклін Гіллз отримали грант від американського уряду напряму від Держдепартаменту США – це унікальний випадок був і тоді і зараз ми отримали більш як 200 000 доларів США на те щоб підготувати експериментально і випустити декілька наборів спеціалістів. І на диво нам тоді було важко знайти, хто б пішов в цю магістратуру. Але я не про це. Коли я подивився в американському університеті то навчальну програму то звернув увагу, що у них в магістерській програмі не стільки підготовка з економіки, а скільки предмети були психолого-соціологічного та соціального напрямлення. Там було психології значно більше ніж економіки. І це було для нас дивно. І в наших, до речі, навчальних планах, по сьогоднішній день, у тих університетах, де ведеться підготовка MBA – у них на першому плані – економіка, а в американців в MBA на першому плані – психологія. Тому що, подивіться, ми от і сформувавши тему яким чином – Формування культури конкурентних відносин. Конкурентні відносини – вони відносини, це відносини на виживання. Конкуренція в економіці – це хто перемаже, хто сильніший, тобто є вигравши та є програвший, але чи так, задушити конкурента, але треба сформувати, спеціаліст повинен бути такий, щоб задушив конкурента культурно і красиво, а для цього треба готувати культурного, освіченого фахівця. І от ми спробували подивитися, як формується ця культура конкурентних відносин у фахівців, щоб вони були підготовлені на цьому

ринку, на ринку достатньо жорсткому, щоб уміти виглядати красиво і вміти перемагати. І от не випадково Людмила Леонідівна задавала дуже гарне питання, пов'язане чому там в умовах поставили здоровий спосіб життя, чому звернули на це увагу, а фахівці, бізнесові фахівці менеджери серйозного бізнесу. Ви ж подивіться, як вони виглядають, подивіться ті навіть голлівудські фільми, всі ці люди, і це реально, спортивної зовнішності, як наш сьогоднішній пошукувач. Да? Красиві, їх відбирають спеціально, розумні, які вміють все це робити. Тому ми й спробували розглянути, як це в наших навчальних закладах, чи звертають на це увагу, як звертають увагу, і в цьому якраз і новизна. Я вважаю, в першу чергу, новизна дисертаційного дослідження. І до чого ми прийшли. В цілому, якщо взяти експеримент, то я скажу, зазначу, що, в цілому, в наших навчальних закладах, факти, дуже мало приділяється уваги формуванню культури конкурентних відносин, і в цілому, формуванню певної культури. Ми головну увагу робимо на якісь елементи фахової підготовки, але от на це – психологію відносин, культуру цих відносин – це в нас все на другому, на третьому плані, потім наші випускники й не тільки наші, а в цілому, з більшості спеціальностей вони доходять до цього вже самостійно і їх вчить життя. І тому от я вважаю ще, що рекомендації, які Сергій Анатолійович надав за підсумками своєї роботи – вони мають достатньо ґрунтовні й вони достатньо важливі й творчі і їх можна використовувати в навчальному процесі. Я ще раз дякую всім за увагу. Дякую Сергію Анатолійовичу, з ним було цікаво працювати, дякую кафедрі педагогіки, яка професійна кафедра і багато робить щоб дисертації виходили у нас достатньо якісні, а це вже може сказати як голова Експертної ради МОН України. Ще раз дякую. Виступ закінчено.

Рецензент Савченко Сергій Вікторович – д. пед. н., проф., чл.-кор. НАПН України визначив, що до беззаперечних досягнень дисертанта та переваг дослідження належать п'ять основних моментів:

– по-перше, це актуальність дослідження. Дійсно, вихід України на міжнародний ринок торгівлі зумовлюють потребу у висококваліфікованих фахівців з бізнес-адміністрування нової генерації, компетентних, конкурентоспроможних, готових до інноваційної діяльності, здатних ефективно працювати у мінливому ринковому середовищі та освітньої практики, спроможних здобувати конкурентні переваги й досягати успіхів у конкурентних відносинах на сучасному ринку праці, які володіють високим рівнем професійної культури, мають широкий світогляд;

– по-друге, це історіографія проблеми формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, яка включає три взаємопов'язаних історичних періодів, що відображають істотні зміни в прояві науково-практичного інтересу до формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців;

– по-третє, слід підкреслити, що дисертант вивчив широкий спектр питань, пов'язаних із поняттям «формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування»;

– по-четверте, значний науковий інтерес викликає практичне значення отриманих результатів, які полягають у впровадженні в освітній процес фахової підготовки майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування розробленої програми та навчально-методичного забезпечення навчального курсу «Кар'єрний менеджмент» для здобувачів освіти першого рівня вищої освіти;

– по-п'яте, проведений теоретичний аналіз проблеми та представлені матеріали і результати експериментального дослідження засвідчують наукову зрілість дисертанта і оригінальність виконаної роботи.

Дисертація відповідає п.п. 10, 11 порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою КМУ № 167 від 6.03.2019 р., що дає підстави для присудження Мамиченку Сергію Анатолійовичу наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – науки про освіту.

Рецензент Швирка Вікторія Миколаївна – к. пед. н., доц., завідувач кафедри педагогіки констатувала, що дисертаційне дослідження Мамиченка Сергія Анатолійовича присвячено актуальним проблемам сучасної вищої освіти, а саме, формуванню культури конкурентних відносин майбутніх фахівців з бізнес адміністрування у фаховій підготовці. Сьогодні у світі постійних політичних, економічних і культурних змін заклад вищої освіти має залучати студентів до широкого спектра різних видів діяльності, що формують важливі особистісні якості, які їм будуть сприяти успішній соціалізації, адаптації в умовах конкуренції. На наш погляд, Сергій Анатолійович всебічно розкриває поставлену проблему. Про його високий науковий та практичний рівень свідчить участь у науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівня. Дисертант має більш 20 наукових публікацій. Слід підкреслити, що дисертантом на підставі проведеного ґрунтовного ретроспективного аналізу наукових досліджень з питань конкуренції, конкурентних відносин, конкретизовано зміст поняття професійна культура, конкурентні відносини, культура конкурентних відносин фахівця з бізнес адміністрування, розроблена авторська структурна модель формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців бізнес адміністрування та визначено дві групи педагогічних умов. Значний інтерес викликає впровадження повного комплексу педагогічних умов, ефективність яких підтверджена динамікою змін та показниками сформованості культури конкурентних відносин учасників експериментальних груп та методами математичної статистики.

Дисертація відповідає п.п. 10, 11 порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою КМУ № 167 від 6.03.2019 р., що дає підстави для присудження Мамиченку Сергію Анатолійовичу наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – науки про освіту.

Запитання, що стосуються доповіді та відповіді на них:

К. пед. н., доц., Мороз В. П.: Сергій Анатолійович, у мене таке запитання, скажіть, будь ласка, які результати констатувального етапу педагогічного експерименту?

Мамиченко С. А.: Щиро дякуємо за питання. Для здійснення коректного педагогічного експерименту були сформовані чотири групи: контрольна і три експериментальні. Для отримання об'єктивних даних, крім адекватного використання методів дослідження, була залучена експертна група компетентних фахівців, здатних оцінити ступінь сформованості культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, в яку входили викладачі, які займаються проблемами в сфері педагогіки і професійної освіти та представники бізнес-організацій.

На нульовому зрізі констатувального етапу експерименту були отримані наступні результати: низький рівень культури конкурентних відносин у 78,2%, середній – 19,5%, високий – 2,3% . Дякую.

К. пед. н., доц., Павленко І. Г.: Сергій Анатолійович, дайте визначення поняттю «конкурентні відносини»?

Мамиченко С. А.: Дякую за питання. Конкурентні відносини – це форма прояву конкуренції, що представляє собою результат взаємодії суб'єктів, побудованої на основі суперництва й співробітництва щодо забезпечення їх найкращого положення в економічно-соціальной системі.

К. пед. н., доц., Ігнатович О. Г.: Сергій Анатолійович, скажіть, будь ласка, які компоненти входять до структури досліджуваного феномену?

Мамиченко С. А.: Дякуємо за можливість відповісти на одне із головних питань для нашого дослідження. Культура конкурентних відносин, будучи видом професійної культури, включає чотири взаємопов'язані компоненти: когнітивний, операційний, ціннісний і особистісний. Основне цільове призначення когнітивного компонента полягає у створенні теоретичної бази і забезпечення засвоєння студентами системи знань, включених в культуру конкурентних відносин. Передбачається вивчення понятійного апарату, відповідних нормативних актів, авторських концепцій, теорій, статистичних даних ринку праці. В рамках даного компонента у студентів повинні чітко сформуватися уявлення про конкурентні стратегії, необхідні уміння, цінності і професійно важливі якості. Операційний компонент передбачає оволодіння майбутніми фахівцями вміннями, що забезпечують ефективну взаємодію в умовах конкуренції. В рамках даного компонента студенти за допомогою отриманих знань і наявного досвіду поступово оволодівають практичною діяльністю, освоюють способи конкурентної взаємодії, тим самим розвивають професійно важливі особистісні якості та ціннісні орієнтації. Ціннісний компонент характеризує взаємопов'язану цілісну систему цінностей, ціннісних орієнтацій і професійних установок майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування на формування культури конкурентних відносин і конкурентну поведінку в майбутній професійній діяльності з урахуванням інтересів країни, галузі та

корпоративних завдань. Особистісний компонент відображає ступінь розвиненості професійно важливих особистісних якостей, здатність майбутнього фахівця з бізнес-адміністрування проявляти професійну відповідальність, усвідомлювати професійний обов'язок, керуватися знаннями професійної етики та професійного етикету, проявляти готовність до професійної рефлексії. Отже, основними показниками сформованості культури конкурентних відносин, необхідними для здійснення професійної діяльності майбутнього фахівця з бізнес-адміністрування, є: знання – когнітивний компонент, вміння – операційний компонент, ціннісні орієнтації – ціннісний компонент, і професійно важливі особистісні якості – особистісний компонент.

К. пед. н., ст. викл., Безбородих С. М.: Сергій Анатолійович, на роботи яких науковців Ви спиралися, вивчаючи визначений феномен, наскільки широка їх географія?

Мамиченко С. А.: Дякую за поставлене питання, дозвольте відповісти наступним чином. Якщо ми кажемо за географію, це була Білорусь, Казахстан, Росія, Молдова. Для аналізу окремих аспектів дослідження використовувалися роботи науковців країн Європейського союзу та США. Використовувалися дослідження наступних науковців: Вачевський, Ватаманюк, Гальчинський, Дутка, Зязюн, Ничкало, Каленюк, Карпова, Ковальчук, Кулішов, Кубанов, Михасюк, Мочерний, Шпак, Джозеф, Зігфрід, Кінг, Саундер та інших дослідників.

К. пед. н., доц., Алексеєва О. Р.: Сергію Анатолійовичу, назвіть педагогічні умови, що реалізовувалися у дослідженні.

Мамиченко С. А.: Дякуємо, щодо педагогічних умов. Комплекс педагогічних умов ефективного формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування включає: використання модульно-рейтингової технології у навчальному процесі закладу вищої освіти; активізація професійної мобільності студентів; забезпечення спрямованості на здоровий спосіб життя; знайомство з принципами клієнтського бізнесу; активізація самопрезентаційної діяльності студентів; організація процесу підготовки на основі використання технік тайм-менеджменту.

К. пед. н., доц., Бутенко Л. Л.: Шановний Сергію Анатолійовичу, наскільки, на Вашу думку, доцільно використовувати для фахівців, з якими Ви працювали, педагогічну умову – забезпечення спрямованості на здоровий спосіб життя?

Мамиченко С. А.: Дякуємо за питання. Педагогічна умова сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу закладу вищої освіти за рахунок розвитку мотивації студентів до здорового способу життя, регулярних занять спортом та збереження активної життєвої позиції в професійній сфері. Праця фахівця з бізнес-адміністрування передбачає

перманентне розумове напруження, роботу з великим об'ємом цифрової інформації, малоактивну діяльність і, як правило, такий же спосіб життя, що приводить до виснаження ресурсів організму. Тому студентам ще під час навчання у закладу вищої освіти необхідно усвідомлювати цінність здорового способу життя, емоційного і фізичного здоров'я як важливої соціальної якості, що безпосередньо взаємопов'язане, по-перше, зі здатністю конкурувати і вигравати, по-друге, з рівнем добробуту і успішності сучасної людини.

К. пед. н., доц., Бутенко Л. Л.: Інша умова пов'язана з професійною мобільністю, які заходи використовувалися Вами для активізації професійної мобільності студентів?

Мамиченко С. А.: Дякуємо. Метою педагогічної умови – активізація професійної мобільності студентів є підвищення ефективності процесу формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування за рахунок розвитку здатності гнучкого реагування на мінливі умови освітнього та професійного середовища. Умова реалізовувалася за допомогою наступних заходів: зустрічі з представниками бізнесу, актуальні семінари і бізнес-тренінги, проблемні завдання. На нашу думку, під час визначених заходів формування нових професійних навичок у студентів благотворно вплинуло на розвиток професійної мобільності та стало хорошою базою для конкурентної реалізації й освоєння сателітних професій.

К. пед. н., доц., Павленко І. Г.: Сергію Анатолійовичу, чим відрізняється культура конкурентних відносин будь-якого фахівця від тієї самої культури фахівця з бізнес адміністрування, в чому її особливість?

Мамиченко С. А.: Дякую за цікаве питання. Бізнес-адміністрування – це мистецтво управління бізнесом в умовах нестабільного конкурентного бізнес-середовища. Професійний портрет фахівця з бізнес-адміністрування формується через призму знань у галузі економіки та менеджменту. Фахівці з бізнес-адміністрування потребують спеціалізованих знань та специфічних управлінських навичок з окремих функціональних напрямів підприємницької діяльності та бізнесу. Саме тому, культура конкурентних відносин фахівця з бізнес-адміністрування забезпечує досягнення економічних цілей оптимальними й етично прийнятними засобами через ефективну співпрацю та сумлінне суперництво в умовах конкуренції.

К. пед. н., доц., Ігнатович О. Г.: Шановний Сергій Анатолійович, будь ласка, надайте розгорнуту характеристику головних термінів Вашого дослідження.

Мамиченко С. А.: Дякую за питання. Понятійний апарат досліджуваної проблеми включає наступні дефініції: професійна культура – це характеристика фахівця, що включає сукупність знань, умінь, професійно важливих особистісних якостей і ціннісних орієнтацій, котрі забезпечують

ефективність його професійної діяльності, а також продуктивно-творче перетворення професійного середовища через освоєння і створення соціально значущих цінностей; конкурентні відносини – це форма прояву конкуренції, що представляє собою результат взаємодії суб'єктів, побудованої на основі суперництва й співробітництва щодо забезпечення їх найкращого положення в економічно-соціальной системі; культура конкурентних відносин фахівця з бізнес-адміністрування – це вид його професійної культури, що забезпечує досягнення економічних цілей оптимальними й етично прийнятними засобами через ефективну співпрацю та сумлінне суперництво в умовах конкуренції.

ВИСТУПИЛИ: голова засідання д. пед. н., проф. Ваховський Л.Ц., який рекомендував для розгляду та захисту дисертацію Мамиченка С.А. на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення запропонувати до складу спеціалізованої разової ради:

кандидатуру Караман Олени Леонідівни, д. пед. н., проф., директора навчально-наукового інституту педагогіки і психології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», спеціальність 13.00.05 – соціальна педагогіка для обрання **головою** разової спеціалізованої вченої ради, яка відповідає вимогам, передбаченим пунктом 1 та абзацу десятого пункту 6 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 167 від 6.03.2019 р.);

рецензентами:

Савченка Сергія Вікторовича, д. пед. н., проф., в.о. ректора ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», спеціальність 13.00.05 – соціальна педагогіка, який відповідає вимогам, передбаченим пунктом 1 та абзацу десятого пункту 6 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 167 від 6.03.2019 р.);

Швирку Вікторію Миколаївну, канд. пед. н., доц., завкафедри педагогіки навчально-наукового інституту педагогіки і психології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, яка відповідає вимогам, передбаченим пунктом 1 та абзацу десятого пункту 6 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 167 від 6.03.2019 р.);

ВИСНОВОК
фахового семінару кафедри педагогіки
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації

*«Формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з
бізнес-адміністрування у фаховій підготовці»*

здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – науки про освіту

1. Актуальність теми та її зв'язок із планами наукових робіт установи.

Динамічні глобалізаційні зміни, розвиток сучасної економіки, подолання економічної кризи, вихід України на міжнародний ринок торгівлі зумовлюють потребу у висококваліфікованих фахівцях економічного профілю, компетентних, готових до інноваційної діяльності, здатних ефективно працювати у мінливому ринковому середовищі та реалізувати стратегію сталого економічного і соціального розвитку. Це відображено в державних нормативних документах: Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. (2012), Законі України «Про вищу освіту» (2014), Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» (2007), Концепції розвитку економічної освіти в Україні (2004) тощо.

Сьогодні є загальноновизнаною теза про те, що конкуренція носить загальний і нескінченний характер, є детермінуючим чинником процесу розвитку суспільства. У світі постійних економічних, політичних і культурних змін заклад вищої освіти має залучати студентів до широкого спектру різних видів діяльності, що формують ті професійно важливі особистісні якості, які будуть сприяти успішній соціалізації й адаптації випускника в умовах конкуренції. У свою чергу, для забезпечення практико-орієнтованої і інноваційно-педагогічної діяльності вищої школи України виникає необхідність у розробці нових наукових підходів до процесу професійної підготовки майбутніх фахівців, переорієнтації навчального процесу вищих навчальних закладів на розвиток особистості майбутнього фахівця з бізнес-адміністрування нової генерації, який володіє високим рівнем професійної культури, має широкий світогляд, бажання безперервно навчатися, здатен ефективно організувати та планувати власну самостійну діяльність, аналізувати та оцінювати свої дії, знаходити у потоці інформації розуміння того, як зробити вибір і яким чином приймати самостійні рішення для забезпечення ефективної роботи виробництва та вироблення суспільно необхідного продукту на всіх рівнях економіки.

Вищезазначене актуалізує проблему формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування ще під час навчання в університеті, що згодом благотворно вплине на розвиток бізнесу й економіки на всіх рівнях. По-перше, на особистісному рівні

підвищить конкурентоспроможність фахівця, що вміє вишиковувати ефективні конкурентні стратегії. По-друге, на рівні підприємств і організацій дотримання принципів сумлінної конкуренції дозволить удосконалити якість продукції, підняти рівень сервісу, розглядати споживача як особливу цінність. По-третє, на рівні країни й міжнародного бізнесу сформована культура конкурентних відносин приведе до більш ефективної взаємодії, з урахуванням регіональних особливостей і інтересів різних країн.

Тема роботи затверджена вченою радою ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (протокол № 5 від 25 листопада 2016 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 6 від 28 листопада 2017 р.).

2. Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених в дисертації. Дисертація є завершеною науковою працею, виконаною особисто дисертантом у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові наукові положення та висновки, сукупність яких кваліфікується як вагомий внесок у розвиток теорії і методики професійної освіти України. Основні результати дисертаційної роботи одержано автором самостійно.

3. Ступень обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій. Обґрунтованість та достовірність наукових результатів та висновків, одержаних у дисертаційній роботі Мамиченка С. А., використанням сучасних теоретичних і емпіричних методів науково-педагогічних досліджень, зокрема методів математичної статистики для визначення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів. Такий комплексний підхід забезпечує проведення всебічного аналізу обраної проблеми.

4. Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*: теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування культури конкурентних відносин майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у процесі фахової підготовки у закладах вищої освіти (до яких відносяться: використання модульно-рейтингової технології у навчальному процесі закладу вищої освіти; активізація професійної мобільності студентів; забезпечення спрямованості на здоровий спосіб життя; знайомство з принципами клієнтського бізнесу; активізація самопрезентаційної діяльності студентів; організація процесу підготовки на основі використання технік тайм-менеджменту); *удосконалено* форми, методи й технології фахової підготовки майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, зокрема формування їхньої культури конкурентних відносин; *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про методологію, зміст фахової підготовки, структуру та шляхи формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, критерії та показники сформованості культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування і діагностичний інструментарій її дослідження.

5. Практичне значення отриманих результатів полягає в їхній достатній готовності до впровадження в освітній процес закладу вищої

освіти, розроблено програми та навчально-методичне забезпечення навчальних курсів «Кар'єрний менеджмент» і «Самоменеджмент» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Результати дослідження можуть бути використані під час розроблення навчальних програм і навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування, менеджменту, економіки. У процесі навчання магістрантів, організації практики студентів економічних спеціальностей, а також у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників та самоосвітній діяльності студентів.

6. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах опублікованих автором. Публікації. Основні результати дисертаційної роботи викладено в 21 одноосібній публікації, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 6 публікацій включено до міжнародних наукометричних баз.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Мамиченко С. А. Методологічні засади формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування // *Інноваційна педагогіка: наук. жур.* 2020. № 24. Т. 2. С. 94–98. (*Index Copernicus*).

2. Мамиченко С. А. Використання діяльнісно-культурологічного підходу у процесі формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* 2020. № 30. Т. 4. С. 142–149. (*Index Copernicus*).

3. Мамиченко С. А. Системний і компетентнісний підходи – методологічна основа формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців із бізнес-адміністрування. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр.* 2020. № 71. Т. 2. С. 156–161. (*Index Copernicus*).

4. Мамиченко С. А. Критерії та показники сформованості культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* 2020. № 31. Т. 4. С. 10–16. (*Index Copernicus*).

5. Мамиченко С. А. Формування професійної мобільності у майбутніх фахівців із бізнес-адміністрування. *Інноваційна педагогіка: наук. жур.* 2020. № 25. Т. 2. С. 122–125. (*Index Copernicus*).

Статті в інших виданнях, матеріали і тези конференцій:

6. Мамыченко С. А. Ценностные ориентации будущих специалистов экономических специальностей как научно-педагогическая проблема.

Междисциплинарные исследования в науке и образовании : елек. науч.-тех. жур. 2016. № 5Sp. URL: mino.esrae.ru/187-1542 (Дата звернення 19.06.2020).

7. Мамыченко С. А. Сущность и главные компоненты контекстного обучения студентов. *Фізико-математична освіта* : наук. жур. ; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. 2016. Випуск 4. С. 66 – 70. (*Index Copernicus*).

8. Мамиченко С. А. Практико-орієнтоване навчання в системі вищої освіти. Збірник матеріалів II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «*Романо-германські мови в сучасному міжкультурному просторі*» (23 квітня 2018 року, Полтава – Старобільськ) / за заг. ред. Т. А. Кокнової; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018. С. 175–179.

9. Мамиченко С. А. Імідж вищого навчального закладу. *Маркетинг та менеджмент у фокусі викликів нової економіки*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (26–28 квітня 2018 р.) / за заг. ред. проф. І.І. Черленяка. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 228–31.

10. Мамиченко С. А. Складові репутації державного службовця. *Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ*: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 17 жовтня 2018 р. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2018. С. 200–201.

11. Мамиченко С. А. Використання модульно-рейтингової технології для підвищення ефективності формування конкурентних відносин у майбутніх фахівців. *Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту*: матеріали XI Міжнародної наукової конференції пам'яті Анатолія Миколайовича Лапутіна (18-19 жовтня 2018 року, м. Чернігів); відп. ред. С. В. Гаркуша. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2018. С. 66–67.

12. Мамиченко С. А. Здатність фахівців дошкільної освіти до самоосвіти як основа конкурентоспроможності особистості в епоху інформаційного суспільства. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції «*Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії педагога з дитиною*» (22-23 жовтня, 2018 р., м. Кам'янець-Подільський); Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра теорії та методик дошкільної освіти, управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради; [відпов. секр. Н.Г. Каньоса]. Київ : Міленіум, 2018. С. 211–213.

13. Мамиченко С. А. Зміст професійних якостей і компетенцій менеджерів із бізнес-адміністрування як функціональна основа розвитку управлінського потенціалу керівника підприємства в умовах сталого розвитку. *Цілі сталого розвитку: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі*: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених, 16 листопада 2018 р., м. Северодонецьк. Северодонецьк : [Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля], 2018. С. 225–227.

14. Мамиченко С. А. Професійний портрет менеджера з бізнес-адміністрування. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*:

матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 30 листопада 2018 року). Х.: ХНАДУ, 2018. С. 238–239.

15. Мамиченко С. А. Інтеграція освіти і бізнесу в сучасних умовах підготовки майбутніх фахівців економічного напрямку навчання. *Проблеми обліку, аудиту, аналізу та оподаткування в умовах глобалізації економіки*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Кривий Ріг, 25 лютого 2019 року). Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. С. 62–64.

16. Мамиченко С. А. Компетентність менеджерів та методики її формування на основі світового досвіду. *Логістика майбутнього: ефективні рішення для торгівлі*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 13 березня 2019 року). К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2019. С. 19–22.

17. Мамиченко С. А. Змістовна основа компетенцій фахівця з бізнес-адміністрування. *Молодіжна наука у контексті суспільно-економічного розвитку країни*: збірник тез доповідей учасників III Міжнародної учнівсько-студентської конференції, (м. Черкаси, 22 листопада 2019 р.) Черкаси : Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, 2019. С. 180–183.

18. Мамиченко С. А. Особливості навчання майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування в університеті. *Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України*: зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених (м. Харків, 21 лист. 2019 р.) / Харків. нац. автомобільно-дорожн. ун-т. Харків: ХНАДУ, 2019. С. 193–195.

19. Мамиченко С. А. Сутність бізнес-адміністрування як складової системи управління підприємством. *Бізнес, інновації і підприємництво: відповідь на «економічні шоки» та глобальні виклики*: зб. матеріалів I Всеукр. студентської наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 березня 2020 р.). К., ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». 2020. С. 199–201.

20. Мамиченко С. А. Методологія формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування. *Сучасний менеджмент : моделі, стратегії, технології* : матеріали XXI Всеукр. щоріч. студент. наук.-практ. конф. за міжнарод. участю. (м. Одеса, 23 квіт. 2020 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. С. 588–589.

21. Мамиченко С. А. Формування системи мотивації персоналу – головне завдання для фахівця з бізнес-адміністрування. *Актуальні проблеми розвитку фінансової системи України в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів*: збірник матеріалів I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 22 червня 2020 р.). Херсон : ХНТУ, 2020. С. 191–193.

7. Відповідальність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. За змістом дисертаційна робота Мамиченка С. А. «Формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці» повністю відповідає спеціальності 011 – науки про освіту.

8. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію написано грамотною українською мовою, стиль викладання матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

9. Рекомендація дисертації до захисту. Дисертація Мамиченка Сергія Анатолійовича «Формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці» повністю відповідає пункту 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ № 167 від 6.03.2019 р., та рекомендувати до розгляду і захисту у разовій спеціалізованій раді університету за спеціальністю 011 – науки про освіту.

Результати відкритого голосування:

«За» – 16 осіб

«Проти» – немає

«Утримались» – немає.

УХВАЛИЛИ: рекомендувати вченій раді Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» звернутися з клопотанням до Міністерства освіти і науки України щодо створення разової спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації аспіранта 4 року навчання Мамиченка Сергія Анатолійовича на тему «Формування культури конкурентних відносин у майбутніх фахівців з бізнес-адміністрування у фаховій підготовці» на здобуття ступеня доктора філософії у галузі 01 – освіта/педагогіка за спеціальністю 011 – науки про освіту, спеціалізація – теорія і методика професійної освіти.

Головуючий на засіданні фахового семінару, д. пед. н., проф.

Л.Ц. Ваховський

Рецензенти:
д. пед.н., проф.

С.В. Савченко

к.пед.н., доц.

В.М. Швирка

Відповідальний за атестацію
PhD, к.пед.н., доц.

Н.В. Мордовцева